

Helje Kringlebotn Sødal

Norge i brann. Oxfordbevægelsen 1934-1940. Oslo: Cappelen Damm Akademisk 2013. 432 s. NOK 419.

Professor i idé- og kristendomshistorie Helje K. Sødal har skrevet en bog, der for første gang sammenfatter Oxford-gruppebevægelsens historie i Norge fra 1934 til 1940. Oxford-gruppebevægelsen var en angloamerikansk vækkelsesbevægelse. Efter krigen skiftede bevægelsen navn til *Moralsk Op-rustning*, og i 2001 ændredes navnet til *Initiatives of Change (IofC)*. Der findes en righoldig, engelsksproget litteratur om Oxford-gruppebevægelsen. Blandt nordiske kirkehistorikere har Jens H. Schjørring, Bernt T. Oftestad og Sixten Ekstrand skrevet om bevægelsen. Anders Jarlerts disputats (1995), hvor Jarlert har beskrevet bevægelsens indgang og forløb i de nordeuropæiske lande, er en milepæl. Sødals bog ligger således i forlængelse af den interesse, der i de sidste årtier i Norden har været udvist over for Oxford-gruppebevægelsen. Sødal inddrager nyt og upubliceret kildemateriale fra *IofCs* arkiver i Oslo og London. Desuden anvender Sødal oplysninger fra privatpersoner samt fra dagspressen og norske arkiver.

Sødals giver en større, sammenhængende fremstilling af Oxford-gruppebevægelsen i Norge samt at give en analyse af, "hva den [Oxford-gruppebevægelsen] betydede for norsk kristenliv og kulturliv" (14). Det hører her med i billedet, at der i det kirkelige og kulturelle miljø under påvirkning af den moderne psykologi og marxistisk samfundskritik var spændinger (15f.).

Sødal indleder med et kapitel om den historiske baggrund og et efterfølgende kapitel om bevægelsens grundlægger Frank Buchman. Den øvrige del af bogen er opbygget således, at kapitlerne veksler mellem at være kronologiske og tematiske, hvor de sidstnævnte omtaler bevægelsens lære samt metoderne og organiseringen.

I det indledende kapitel belyser Sødal bevægelsen i et kirkehistorisk vækkelsesperspektiv og særligt i norsk, kirkehistorisk kontekst. Bogens andet kapitel handler om Buchman. Det er et oplysende og fyldigt kapitel. Som Sødal anfører, så var Buchmans bevægelsens "soul and center" (42). Buchmans personlighed samt hans baggrund og begivenheder, der har påvirket ham, omtales. Det kan drøftes, om den plads, Sødal her tildeler Buchman, står i forhold til, hvilken indflydelse Buchman egentlig havde på bevægelsen i Norge. Denne problematik nævnes af Sødal selv (42), og bevægelsens arbejde i Norge blev nok snarere båret frem af lokale kræfter end af Buchman. Det er bemærkelsesværdigt, at Sødal, når hun inddeler Buchmans liv i faser, med udgangspunkt i Princeton-episoden, som efterlod Buchman med et dårligt omdømme, fremhæver 1926 som et afgørende år. Dette kunne drøftes, og det må tilføjes, at set i forhold hertil anses året 1921 i bevægelsens selvfremsættelse af Buchman og bevægelsen for at være af stor betydning. Tilhængerne har bl.a. lagt vægt på, at det var i 1921, Buchmans første, faste kontakt til Oxford, hvor bevægelsen fik sæde, opstod.

I kapitel tre omtales bevægelsens principper og læren, og i kapitlerne fire og fem gennemgås det afgørende, gennembrydende møde i 1934 på Høsbjør og de efterfølgende kampagner. Særligt kan Sødals grundige skildring af mødet på Høsbjør fremhæves. Kapitel seks handler om netværkets organisering, og i det omfangsrige kapitel syv omtaler Sødal den fremtrædende politiker Carl J. Hambros sammensatte forhold til bevægelsen samt de markante kulturpersonligheder forfatteren Ronald Fangens og mediestrategen Frederik Ramms bestræbelser på at bringe bevægelsen ind i kulturdebatten. Kapitel otte beskriver bevægelsens aftagen, og i kapitel ni gennemgår Sødal romaner og skuespil om bevægelsen af Fangen og Ramm. I kapitel ti, hvor Sødal omtaler litterær kritik af bevægelsen, nævnes bl.a. værker af forfatterne Aksel Sandemose (362) og Sigurd Hoel (368). Sødal tilvejebringer i gennemgangen af litteraturen om bevægelsen indtryk af, at den litterære debat var præget af stereotypiserede karakterer og også af den storm, bevægelsen rejste i det norske kulturliv. Kritikken af bevægelsen fra norske forfattere var inspireret af Sigmund Freuds og Wilhelm Reichs psykoanalytiske teorier. Udtrykt med andre ord blev debatten om Oxford-gruppebevægelsen en del af den verserende kulturkamp i Norge.

Sødal har inddraget en lang række nye kilder og meget nyt stof i sin omfangsrige og bredt anlagte fremstilling om bevægelsen i Norge. Hertil kommer, at bogen informerer om generelle principper og træk i bevægelsen. Indimellem skal læseren dog på grund af bogens struktur og de mange informationer holde fast for at bevare overblikket. Sødals afvejning af bevægelsens indflydelse på kirke- og kulturlivet tager sig især ud til kulturlivets fordel, og balancen tipper til fordel for Sødals interesse for kulturlivet. Dette kommer til at skygge for, at bl.a. den indflydelsesrige biskop Eivind Berggrav også tog del i debatten om bevægelsen i større omfang, end det fremgår af Sødals bog. Den drøftelse, der, som det fremgår af tekster fra samtiden, i stort omfang fandt sted i kirkelige kredse om samspillet mellem psykoanalyse, sjælesorg og Oxford-gruppebevægelsen, blev også en del af kulturkampen.

Ida Balslev Willert

Peter K. Westergaard

Mennesket er et ceremonielt dyr. Ludwig Wittgensteins Bemærkninger om Frazers 'Den gyldne gren'. København: Forlaget Anis 2013. 221 s. Kr. 249.

Ludwig Wittgenstein skrev i to omgange med næsten 20 års mellemrum "Bemærkungen" til den engelske religionshistoriker James Frazer's bog *The Golden Bough*. I det første sæt bemærkninger skrev han bl.a. (i min oversættelse): "Man kunne næsten sige, at mennesket er et ceremonielt dyr. Det er vel til dels forkert, til dels noget vrøvl, men der er også noget rigtigt i det". Herfra har Peter K. Westergaard hentet titlen til sin bog (men mærkeligt nok gør han ellers ikke noget ud af netop denne bemærkning). I førstedelen